

Examen VWO
2010

tijdvak 2
dinsdag 22 juni
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

tevens oud programma

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 20 vragen en een samenvattingsopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 49 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers

- 1p 1 Hoe zouden we het karakter van de inleiding van de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers' het beste kunnen typeren?
- A anekdotisch en het onderwerp aankondigend
 - B de directe aanleiding voor het schrijven vermeldend en samenvattend
 - C de probleemstelling gevend en concluderend
 - D samenvattend en concluderend

Veel teksten kunnen in kleinere teksteenheden worden verdeeld volgens het bouwschema 'inleiding-kern-slot'.

- 1p 2 Welk kopje past, gelet op de inhoud van de tekst, het beste boven **de inleiding** van de tekst?
- A Denkfouten bij materiële en immateriële vernieuwingen
 - B Doorslaande sentimenten bij omgang met dieren
 - C Misère door geluidsoverlast op de camping
 - D Steeds krachtiger roep om rechten voor dieren

- 1p 3 Welk kopje past, gelet op de inhoud van de tekst, het beste boven **de kern** van de tekst?
- A Liefde vertrekpunt houding jegens dieren om ons heen
 - B Ondeugdelijke opvattingen voorstanders dierenrechten
 - C Politici sleuren burgers mee in groeiende verontwaardiging
 - D Slachtoffers bio-industrie uitgangspunt dierenactivisme

- 1p 4 Welk kopje past, gelet op de inhoud van de tekst, het beste boven **het slot** van de tekst?
- A Dierenwetboek laat nog even op zich wachten
 - B Onmondigheid dier beletsel voor lidmaatschap Tweede Kamer
 - C Politiek het ultieme wapen in strijd tegen dierenleed
 - D Wetenschap richtsnoer voor bevechters dierenonrecht

- 1p 5 Hoe kunnen we het belangrijkste tekstdoel van de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers' het beste typeren?
Het belangrijkste tekstdoel is
- A de lezers amuseren met een relaas over fouten in de denkwijzen van dierenactivisten en laten nadenken over de tekorten van de dierenwetenschap.
 - B de lezers laten nadenken over de grens tussen mens en dier en het geven van een historisch overzicht van de ideeën met betrekking tot dierenrechten.
 - C de lezers oproepen tot het maken van een juiste afweging met betrekking tot dierenleed en ze overtuigen van het gelijk van de tegenstanders van dierenactivisme.
 - D de lezers overtuigen van een verkeerde zienswijze van dierenactivisten en het propageren van een doeltreffender aanpak inzake het dierenleed.

“Het idee dat dieren net als mensen rechten zouden moeten krijgen, steunt in beginsel op een misvatting ...” (regels 49-51)

- 1p **6** Hoe kan, gelet op de redenering in alinea 3 en 4, het verwijt aan het adres van hen die dit idee huldigen, het beste getypeerd worden?
- A** Men houdt zich onvoldoende aan de wetten van de logica.
 - B** Men vergelijkt met de verkeerde zaken.
 - C** Men verzint iets wat zonder nut is.
 - D** Men wil iets bewerkstelligen wat niet werkt.

In alinea 4 worden de argumenten van voorstanders van dierenrechten aan de orde gesteld.

- 1p **7** Hoe worden deze argumenten in de tekst vooral behandeld? Vooral als argumenten die uitgaan van
- A** een onbetrouwbare autoriteit.
 - B** een overhaaste generalisatie.
 - C** een verkeerde oorzaak-gevolgrelatie.
 - D** een verkeerde vergelijking.

De tekst is zeer uitgesproken over de opvattingen van voorstanders van dierenrechten.

- 2p **8** Op welke retorische wijze wordt in alinea 5 geprobeerd de voorstanders begrip te laten krijgen voor de opvattingen van de auteur?

“... het voorkomen van het buitensporige dierenleed dat onze samenleving iedere dag standaard produceert, zal niet gaan via de kronkelende wegen van het dierenrecht ...” (regels 116-121)

- 2p **9** Waarom zal dat niet gaan? Geef de belangrijkste verklaring. Gebruik voor je antwoord maximaal 15 woorden.

“deze moderne utopie” (regels 157-158)

- 3p **10** Welke verklaringen voor het ontstaan van deze utopie worden in de tekst gegeven?

- 1p **11** Welke tekstuele functie vervult alinea 7 ten opzichte van alinea 6? Kies uit één van de volgende functiewoorden: conclusie, deel van een opsomming, gevolg, samenvatting, tegenstelling, uitwerking.

- 1p **12** Welke tekstuele functie vervult alinea 8 ten opzichte van alinea 7? Kies uit één van de volgende functiewoorden: conclusie, deel van een opsomming, gevolg, samenvatting, tegenstelling, uitwerking.

- 2p **13** Welke twee bezwaren worden geopperd tegen het geven van ‘het laatste woord’ (regel 179) aan de wetenschapper en de bioloog?

- 1p **14** Wat zijn, blijkens de tekst, de ultieme middelen om een einde te maken aan het dierenleed?
- A** De juiste menselijke maat, fatsoenlijk gedrag in de bio-industrie en een einde aan het debat tussen theologen en biologen.
 - B** Door de politiek afgedwongen gedragsregels voor de burgers, verstandig nadenken en menselijk mededogen.
 - C** Een zuiverder bepaling van intrinsieke waardes, flinker politiek optreden en een optimaal gebruik van de wetenschap.
 - D** Scherpere dierenwetten, een menselijke vertegenwoordiging van de dieren in de politiek en goede rechtspraak.
- 1p **15** Hoe wordt in de tekst tegen de waarde of betekenis van dieren aangekeken?
- A** De mate waarin een dier van nut is, is afhankelijk van de uitkomst van het debat tussen theologen en biologen.
 - B** De waarde van een dier is intrinsiek bepaald, en is daarom feitelijk min of meer gelijk aan die van de mens.
 - C** Feitelijk bestaat er geen autonome dierenwaarde, het is immers de mens die bepaalt wat waarde heeft.
 - D** Wetenschappers kunnen en moeten definiëren welke dierenwaarden maatschappelijk van gewicht zijn.
- 1p **16** Waarom wordt Eskens' idee, waarnaar in regels 233-236 verwezen wordt, 'grotesk' genoemd?
- 1p **17** Welk bezwaar kan op basis van tekstgegevens worden ingebracht tegen de wijze van argumenteren ten aanzien van de voorstanders van dierenrechten?
- A** De standpunten van de voorstanders worden tegenover elkaar geplaatst; de ene groep voorstanders wordt uitgespeeld tegen de andere.
 - B** Er worden verkeerde autoriteitsargumenten gebruikt; wetenschappers en biologen hebben veel minder pretenties dan wordt gesuggereerd.
 - C** Er wordt regelmatig direct en indirect op de man gespeeld: de voorstanders worden als kortzichtig, naïef en overgevoelig afgeschilderd.
 - D** Het lezerspubliek wordt door de ironie en de woordgrappen die in de titel en in de tekst worden gemaakt op het verkeerde been gezet.

tekstfragment 1

(1) Het is lastig het relaas van Coen Simon te weerleggen: of je met een hamer een rubberen muur wilt slopen. Maar ik doe toch een poging, want er zitten wel degelijk inconsistenties in die te opvallend zijn om ze ongemerkt te laten passeren. Zo schrijft hij dat dierenrechten ertoe leiden dat we in een oneindige wirwar van regels verstrikt raken. Waarom dat zo is, blijft in het vage. Hoezo een wirwar? Waarom zou dat wel zo zijn met dierenrechten en niet met mensenrechten? Duidelijk omschreven, aan dieren toegekende rechten beschermen het dier tegen de exploitatie en mishandeling door de mens. En ook al weet het dier dat zelf niet en ook al kan het niet zelf naar de rechter stappen of een stem in het stemhokje uitbrengen, dan kan dat nog wel worden gedaan námens het dier, door mensen inderdaad. Net zoals dat bij zuigelingen, kinderen, verstandelijk gehandicapten en dementerenden gebeurt als die worden mishandeld. Zij kunnen net zo min voor zichzelf opkomen als dieren en hebben toch – en terecht – rechten. Dat vinden we toch ook de normaalste zaak van de wereld?

(2) Dan de intrinsieke waarde van het dier, in de ogen van Simon een ethisch goochelbegrip. Een waarde kan volgens hem nooit intrinsiek zijn, omdat de waarde van dingen, dieren en mensen wordt bepaald door ons, mensen. Nou en? Kunnen wij mensen – en dan met name het diervriendelijke deel der mensheid – niet vinden dat dieren een waarde op zichzelf hebben? Die hébben ze, al was het alleen maar omdat wij mensen niet zonder dieren kunnen, maar dieren héél goed zonder mensen. Neem de bij. Zonder bijen geen bestuiving van allerlei gewassen, met als gevolg: hongersnood. Een aarde zonder flora en fauna is in allerlei opzichten een volstrekt onleefbare aarde. Het is juist de mens met zijn ongebreidelde hebzucht en vernietigingsdrang die de oorzaak is van de huidige krediet-, voedsel-, water- en dierziekten crises. De dieren kúnnen dergelijke crises niet eens veroorzaken, als ze dat al zouden willen.

naar een ingezonden reactie van M. v.d. Kamp, op de NRC-site, maart 2009

In tekstfragment 1 wordt stelling genomen tegen de redenering uit de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers'.

- 2p 18 Welke **twee** van onderstaande beweringen geven de beste typering van de bezwaren die **in alinea 1** van tekstfragment 1 tegen die redenering gemaakt worden?
- 1 In de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers' wordt de bewijslast ontdoken.
 - 2 In de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers' wordt een onjuist beroep op een autoriteit gedaan.
 - 3 In de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers' wordt een onjuiste gevolgtrekking gemaakt.
 - 4 In de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers' wordt een standpunt vertekend.

- 1p **19** Welke bewering geeft de beste typering van de bezwaren die **in alinea 2** van tekstfragment 1 tegen die redenering gemaakt worden?
- 1 In de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers' wordt de bewijslast ontdoken.
 - 2 In de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers' wordt een onjuist beroep op een autoriteit gedaan.
 - 3 In de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers' wordt een onjuiste gevolgtrekking gemaakt.
 - 4 In de tekst 'Dieren zijn geen burgers – hooguit hamburgers' wordt een standpunt vertekend.

tekstfragment 2

Het is verschrikkelijk dat mensen menen te mogen bepalen wat er met dieren gebeurt: gevangen, gemarteld, gegeten. De aarde is niet van ons mensen maar van alle levende wezens. Het dier kan zich niet verweren en heeft maar één wens: leven zoals zijn specifieke soort zou moeten leven. In vrijheid en met de mogelijkheid om dat dier te zijn dat het is.

Een gedicht van Maurits Mok:

In dierenogen valt hetzelfde licht
als in het oog van mensen.
Het levende schept adem uit één bron,
vangt van zijn eerste kreet
tot aan zijn laatste huivering
dezelfde zon.

Denkenden gaan met dieren
onder dezelfde hemel
dezelfde einder tegemoet,
door één verlangen voortgedreven:
leven.

naar een ingezonden reactie van Henny Stoel, op de NRC-site, maart 2009

- 2p **20** Leg uit waarom Coen Simon in tekstfragment 2 een poging zou kunnen zien het – zoals hij in alinea 2 van zijn tekst stelt – intuïtieve onderscheid tussen mens en dier op het emotionele vlak op te heffen.

Tekst 2 Gebrek aan diepgang leidt tot desinteresse

- 22p **21** Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal **200** woorden van de tekst 'Gebrek aan diepgang leidt tot desinteresse'. Zorg ervoor dat deze samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent.

Uit je samenvatting moet duidelijk worden:

- wat typerend is voor de huidige media en hun journalistieke aanpak;
- welke gevolgen die aanpak heeft voor het publieke debat;
- wat de aanpak van de huidige media voor effecten heeft op burgers, de politiek en de media zelf;
- welke oproep aan wie gedaan wordt aangaande de huidige aanpak.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.